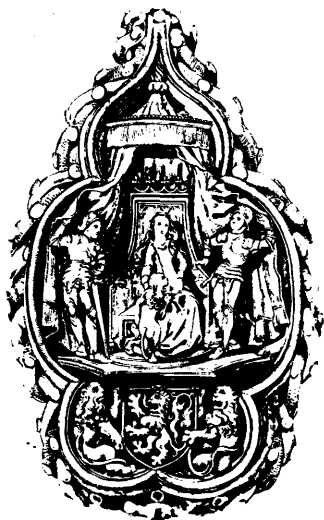

GHENDTSCHÉ.TYDINGHEN

Maandblad van de Heemkundige en Historische Kring v.z.w.
« GENT »

Jg. 2 n° 5

mei 1973

INHOUD

Voordracht en mededelingen	95
De kantwerkscholen in de 19e eeuw	97
Algemeen structuurplan voor Gent	103
Gent Morgen	105
Documentaire fiche: De Roste wasser	109
Vraag en antwoord	111
Bibliografische Sprokkelingen	116
Gent in de spiegel van zijn dagbladen	116
Bibliotheek en archief	117
Aanvullende ledenlijst	118

Verantw. uitgever:
G. Hebbelynck
Voorhoutkaai 40
9000 GENT

Elke auteur is alleen
verantwoordelijk voor
zijn bijdrage

Sinds 1860 waarborgt het Gemeentekrediet

- volledige zekerheid
- hoge rentevoeten
- uitmuntende diensten

Sparen bij het

GEMEENTEKREDIET...

zeker en vast!

UW SPAARGELD IN GOEDE HANDEN

HEEMKUNDIGE EN HISTORISCHE KRING GENT V.Z.W.

Ere-Voorzitter: de Heer Dr. P. Roghé
 Voorzitter: G. Hebbelynck   Onder-Voorzitter: H. Collumbien
 Secretaris: M. Steels   Penningmeester: A. Verbeke

Secretariaat: Sint-Lievensdoorgang 1 Gent. Tel. 256769.

Postrekening: 1050473, Heemkundige en Historische Kring Gent.
 Lidgeld: 150 F per jaar.

```

=====
" OP ZONDAG 27 MEI 1973 OM 10 U 30 IN DE BOVENZAAL VAN
" "HET DAMBERD" KOORNMARKT, GENT, VOORDRACHT MET DIAPROJEC-
" TIE DOOR DE HEER J. VAN WAESBERGHE : DE GENTSE BEGIJN-
" HOVEN. ALLE BELANGSTELLENDEN ZIJN HARTELIJK WELKOM !
=====

```

- Op Zondag 24 juni: geleid bezoek aan het Patershol door de Heer A. Verbeke.
 Samenkomst aan het Groot Kanon te Gent om 10 u.
- Volksvoordrachten van de Gidensbond van Gent en Oost-Vlaanderen : Op zaterdag 26 mei bezoek aan de St-Baafskrypte Samenkomst ingang kathedraal om 15 uur.
 Op zaterdag 23 juni: bezoek aan het Begijnhof St.-Amandsberg. Samenkomst ingang Begijnhofdreef om 15 uur.
- Tentoonstelling: Oude Religieuze Kunst uit het Land van Beveren, georganiseerd door de Heemkundige Kring "Het Land van Beveren" in Kasteel "Cortewalle"- Beveren-Waas van 20 mei tot 11 juni 1973. Geïllustreerde catalogus ter plaatse te verkrijgen. (Openingsuren: elke dag van 14 tot 19 u).

A A N D A C H T.
 =====

Alle Gentenaars en een massa Belgen en vreemdelingen kennen het Gesraert Duivelsteen. Dit gebouw, geklasseerd bij K.B. van 28.12.1936 is een der belangrijkste voorbeelden van versterkte herenhuizen in de middeleeuwen. Het werd in het begin van de dertiende eeuw gebouwd. De krocht, 33 m. lang en 17 m. breed, is een der uitgestrekste van ons land. In het begin van de veertiende eeuw werd het gebouw eigendom van de stad Gent. Het werd beurtelings gebruikt door de Hieronymieten, als seminarie, als krankzinnigengesticht, als weeshuis en als brandweerkazerne. Het gebouw werd verkocht aan de staat op het einde van de 19e eeuw. Het werd hersteld in 1894 naar de plannen van A. Verhaegen, ingenieur van Bruggen en Wegen. Thans is er het Rijksarchief in gevestigd.

We vernemen, dat de Nationale Bank de mogelijkheid onderzoekt het Geeraert Duivelsteen aan te kopen om de bank te vergroten. Hierbij wensen we twee bemerkingen te maken.

Het Geeraert Duivelsteen is een geklasseerd gebouw en behoort aan het Gents en het Belgisch kunstpatrimonium. In de huidige toestand is het gebouw niet bruikbaar voor een bank, noch voor kantoorruimten noch als bergplaats. Indien de Nationale Bank het Geeraert Duivelsteen aankoopt, zal de Bank er in één maal, maar vermoedelijk geleidelijk, een aantal werken doen uitvoeren, die de gaafheid van het gebouw schaden. We weten bij ervaring, dat openbare en parastale dienstig machtig genoeg zijn om een K.B. te laten wijzigen. Zo zou uiteindelijk het gebouw verloren gaan voor de cultuurgemeenschap.

Nog een ander punt vraagt onze aandacht. Waarheen in dit geval met het rijksarchief? We kennen de traagheid, waarmede in ons land de noodzakelijke werken voor cultuurbehoud en voor cultuurverspreiding worden uitgevoerd; meestal zoekt men een tijdelijke en gemakkelijke oplossing, die echter dikwijls toch definitief wordt. We vrezen, dat het Rijksarchief zou overgebracht worden naar Beveren-Waaz, waar in een oud gebouw reeds het modern archief is ondergebracht. Zo iets is onaanvaardbaar. Gent is een universiteitsstad; Gent is centraal gelegen in Oost-Vlaanderen en door iedereen gemakkelijk bereikbaar. Het kan niet zijn, dat het Rijksarchief in een uithoek van de provincie wordt "verborgen". Integendeel, we durven de wens uitdrukken, dat het archief te Beveren-Waas opnieuw naar Gent zou worden gebracht, en dit omdat het onderzoek van de geschiedenis van de 19e eeuw thans een ruime belangstelling geniet.

Voor professoren, studenten, historici en personen, die belangstellen in lokale geschiedenis, is het praktisch onmogelijk te gaan werken te Beveren-Waas.

We zijn er van overtuigd, dat onze oproep weerklink zal vinden bij de Gentse bevolking. Het Rijksarchief valt echter onder de bevoegdheid van het Ministerie voor Nationale Opvoeding. We hopen, dat het Stadsbestuur van Gent en de Universiteit zullen tussenkomen, om met hun moreel gezag een ware daad van vandalisme te verhinderen. We durven ook rekenen op de vice-eerste minister W. De Clercq, op minister E. Anseele en op de Gentse parlementairen om met hun steun het behoud van een deel van het Gentse kunst- en cultuurpatrimonium te verzekeren.

Voor de Nationale Bank moet het niet zo moeilijk zijn een andere en betere oplossing te vinden voor haar probleem; ook het overbrengen van het archief van Beveren-Waas naar Gent moet met goede wil oplosbaar zijn.

De Ere-Voorzitter,
Dr. Paul Rogghé

De Secretaris,
M. Steels

De Voorzitter,
G. Hebbelynck

DE KANTWERKSCHOLEN IN OOST-VLAANDEREN EN
TE GENT IN DE 19E EEUW.

TWEEDE DEEL.

Onderzoeken we nu nader de toestand van de kantwerkscholen te Gent.

Volgens de verslagen van de politie-commissarissen waren te Gent in juli 1855 de volgende kantwerkscholen: (1)

Wijk	Aantal scholen	Aantal leerlingen
1	3	32
2	7	242
3	9	221
4	5	43
5	5	94
Totaal	29	632

Deze lijsten zijn echter onvolledig.

Dokter Van Coetsem maakt in zijn verslag de volgende bemerkingen:

- a) school Elyse Velden: gehouden door de Grijsse Zusters voor het aanleren van handwerk en onderwijs. De zaal is niet in verhouding voor 150 kinderen, "qui y sont pressés les uns contre les autres". (141 m² oppervlakte)
- b) in de kantwerkschool Ykstraat is er slechts 13,32 m² voor 16 leerlingen en de meesteres.
- c) In de kantwerkschool Holstraat is het nog erger: hier beschikken 35 meisjes en drie meesteressen slechts over 17,76 m².

Daarna doet Dokter Van Coetsem de volgende voorstellen:

- a) de overbevolking in de kantwerkscholen Holstraat, Ykstraat en Elyse Velden beperken
- b) voorschrijven, dat in al de kantwerkscholen de meisjes een uitspanning van 10 minuten hebben na anderhalf uur werk en dat de deuren en ramen worden geopend voor een behoorlijke verluchting.

In zijn verslag over de kantwerkscholen van de derde wijk schrijft dokter Van Coetsem: "De toestand is ongeveer voldoende. Hetzelfde kan echter niet gezegd worden van het inwendig regime: de langdurige gezeten en gebogen houding en het gebruik van een kleine stoel veroorzaken een vervorming van het skelet en bevorderen de ontwikkeling van rachitisme, waarvan we al te dikwijls de nefaste gevolgen kunnen vaststellen. Dokter Van Coetsem vraagt: a) een kwartier ontspanning na twee uur b) de nodige raadgevingen verstrekken in verband met een goede werkhouding.

Dokter De Nobele en dokter Mareska schrijven in hun rapport over de kantwerkscholen in de vijfde wijk: "In de kantwerkscholen worden de arme kinderen veroordeeld tien tot veertien uur per dag te werken; ze betalen hun verblijf door hun werk en ontvangen wekelijks een klein loon. Deze scholen ontsnappen aan het gezag en zijn schadelijk. Beide dokters noemen de kantwerkscholen "une exploitation de l'enfance". Ze stellen voor het aantal werkuren te verminderen en regelmatig uitspanning in open lucht te houden.

Welk gevolg wordt aan de verslagen in verband met de speelscholen en de kantwerkscholen gegeven?

In de verslagen van de onderwijscommissie (S.A.G. bundel V1 J1 1855-1857) lezen we: "Le comité spécial n'a pas cru, en présence de la liberté oillimitée qui existe pour l'instruction, pouvoir proposer d'autre mesure que de laisser disparaître ces écoles par extinction et de parer, par un enseignement primaire plus large à tous les besoins de l'espèce".

De verslagen van de politie van juli 1855 waren echter onvolledig; vermoedelijk oordeelde ze het niet nodig een aantal kantwerkscholen te vermelden. We beschikken echter ook over de tabellen van de kantwerkscholen opgesteld in december 1855, december 1856, december 1858 en december 1859.

Aan de hand van het verslag van 1858 kunnen we drie soorten kantwerkscholen onderscheiden.

A. Kantwerkscholen ingericht door religieuze gemeenschappen:

1. De Blauwe Meisjes in de Onderstraat (weeshuis) honderd kinderen, twee uur onderwijs per dag
2. De Rode Lijvekens (weeshuis) honderd kinderen, onderwijs wordt als voldoende beschouwd
3. Straatje zonder Einde (in de Lange Munt) opgericht in 1836. Vierhonderd kinderen. De kinderen ontvangen geen onderwijs. Volgens een verslag ontvangen de leerlingen 35 centimes per dag; volgens een ander verslag, dat vermoedelijk juist is, is het loon niet te bepalen en is in verhouding met het werk.
4. Coupure: instelling bestuurd door kanunnik Bracq; honderd meisjes. Onderwijs: twee uur per dag.
5. Groot Begijnhof: opgericht in 1808, vijftig meisjes. Onderwijs is voldoende.
6. Klein Begijnhof: opgericht in 1818; vijftig kinderen. Er wordt geen onderwijs verstrekt.
7. Priesterstraat: bestuurd door de dames der Christelijke Lering (Doornzele), 44 meisjes. Het onderwijs werd als voldoende beschouwd.
8. St. Pietersnieuwstraat: bestuurd door de Zusters van St. Vincentius. Zeventig kinderen. Het onderwijs is er onvolledig.
9. Hooye (Nonnenbos) 74 meisjes.

B. Kantwerkscholen bestuurd door priesters:

1. Door de pastoor van St. Maartens (Theresianen) 35 meisjes. Geen onderwijs verstrekt.

2. Door de pastoor van St. Michiels (Engelandgat) 58 meisjes. Onderwijs als onvoldoende beschouwd.
  3. Augustijnenkaai: 60 meisjes
  4. Kapucienenham: opgericht in 1845 en geleid door de Zusters van het Crombeen: 200 meisjes. Twee uur onderwijs per dag.
- C. Tenslotte zijn er nog 21 particuliere kantwerkschooltjes met in totaal 343 kinderen, meestal tussen zes en veertien jaar. De hygiënische toestanden worden beoordeeld met "médiocre, à désirer, mal très mal". In geen enkel schooltje wordt onderwijs verstrekt. Het werk wordt in meer dan de helft van deze schooltjes als "considérable pour l'âge des enfants" beoordeeld. In werkelijkheid zijn deze schooltjes enkel werkplaatsen voor kinderen. Het dagelijks loon ligt tussen 15 centimes en 35 centimes per dag, in de meeste gevallen ongeveer 20 centimes; tot zeven jaar of het eerste jaar ontvangen de kinderen geen loon.

Om de koopkracht van 20 centimes beter te begrijpen, hierbij enkele broodprijzen(per kg)

	gebuideld tarwebrood	Roggebrood
december 1856	39 cent.	20 cent.
december 1857	33 cent.	17 cent.

In totaal bekomen we dus voor 1858 1684 kinderen in de kantwerkscholen. Volgens het verslag van 1856 waren er ongeveer 1800 leerlingen in de kantwerkscholen. Als kantwerk maakte men te Gent meestal Valenciennes, alsook een toepassing van Brusselse kant "la dentelle point dite de Gand".

De gegevens in verband met het onderwijs moeten we met een korrel zout nemen: meestal bleef het onderwijs beperkt tot wat godsdienstonderricht. Uit andere verslagen blijkt trouwens hoe treurig het gesteld was met het onderwijs in de drie weeshuizen te Gent.

Vast staat, dat te Gent dus heel wat kant werd geproduceerd. In de Aenwyzer van de Stad Gent vinden we dan ook jaarlijks een lange lijst handelaars in kant, die als volgt werden ingedeeld (jaar 1858)

- a) zonder bijzondere vermelding: 23 handelaars
- b) Geraardsbergse kant : 24 handelaars
- c) Brusselse applicatie : 5 handelaars
- d) winkels zwarte kant : 6 handelaars
- e) winkels tulle-kant : 7 handelaars

Sommige handelaars worden in twee of meer groepen vermeld. Dat de gemeenteraadsleden van Gent de kantnijverheid nog waarderen in 1853 blijkt naar ons oordeel uit het feit, dat ter gelegenheid van het huwelijk van de hertog van Brabant, de toekomstige Leopold II (1835-1909) met aartshertogin Maria Hendrika van Oostenrijk (1836-1902) in 1853 het stadsbestuur besluit op 9 juli 1853, dat het bruidstuk namens de stad

Gent aangeboden aan de hertogin van Brabant zal bestaan in een kleed met toebehoorten in Gentse kant vervaardigd door de Blauwe meisjes. Op zondag 26 april 1854 overhandigde een delegatie van het stadsbestuur geleid door burgemeester graaf de Kerchove het geschenk aan de prinsen. Dit geschenk bestond uit een kanten kleed, een kanten sjaal versierd met het stadswapen en de kenspreuk Fides et Amor en een kanten zakdoek. De tekening was gemaakt door Vandersypt, directeur van de tekenschool voor weefsels te Gent. Voor de volledige beschrijving willen we de belangstellenden verwijzen naar de Gazette van Gend van 16, 19 en 26 april 1854.

In een brief van provinciaal inspecteur voor het onderwijs Kervyn aan het stadsbestuur van Gent van 25 september 1858 ontlenen we: "Les écoles manufactures sont peuplées en grande partie par l'attrait du gain et par des enfants qui ne fréquentent pas les écoles communales parce qu'elles ni peuvent pas obtenir un salaire. Les curés de la ville font des efforts et des sacrifices pour maintenir leurs écoles parce qu'ils les considèrent comme un refuge pour les filles des chiffonniers et d'autres métiers analogues, qui continueraient leur vie en vagabondage. Le moyen le plus efficace d'attirer les enfants dont il s'agit aux écoles communales dans lesquelles leur instruction serait plus complète, serait à leur donner un enseignement professionnel productif". Het woord "sacrifice" moeten we ook met een korrel zout nemen; heel wat kantwerkscholen brachten vermoedelijk een niet onaardige winst op.

Naast de reeds vernoemde bezwaren tegen het kantwerk en de kantwerkscholen moet nog op een ander nadelig aspect gewezen worden. 's Winters gebruikten de kantwerksters een glazen bol gevuld met water, waarachter een kaars brandde; also werd het licht geconcentreerd op een kleine oppervlakte. Het voortdurend kijken op dit lichtpunt en het fijne werk vermoeit de ogen en verzwakt het gezicht.

De kantnijverheid kende regelmatig crisisperiodes; hierin speelde de mode natuurlijk een rol. Ook mechanisch vervaardigde kant werd een sterke mededinger. Volgens het Exposé de la situation du Royaume (periode 1851-1860) waren in 1860 in ons land 130000 kantwerksters. De voornaamste centra waren: Ieper, Kortrijk, Brugge, Gent, Menen, Aalst. De jaarlijkse productie had een waarde van ongeveer 50 miljoen frank. In 1860 bedroeg de uitvoer 3.775000 F; hiervan ging ongeveer 54 % naar Frankrijk, 25 % naar Pruisen, 15 % naar Engeland.

Het aantal kantwerkscholen zal geleidelijk afnemen. In 1860 vinden we in Oost-Vlaanderen nog 220 kantwerkscholen met 9956 meisjes (2). Hiernaast bestaan nog een groot aantal andere liefdadigheidswerkplaatsen. De volgende statistiek toont duidelijk aan, dat kantwerkscholen, liefdadigheidswerkplaatsen en leerwerkscholen typisch zijn voor de beide Vlaanderen.

Aantal inrichtingen op 31 december 1860 (3)

Provincie	Voor jongens	Voor meisjes	Gemengd	Totaal
Antwerpen	1	22	—	23
Brabant	—	13	—	13
West-Vlaanderen	24	291	45	360(=48,7%)
Oost-Vlaanderen	17	283	24	324(=43,9%)
Henegouwen	1	8	1	10
Luik	—	5	—	5
Limburg	—	1	—	1
Luxemburg	—	1	—	1
Namen	—	1	—	1
Totaal	43	625	70	738

Stilaan worden in de "ouvroirs" ook andere beroepen aangeleerd, zoals naaien, breien, handschoenmaken. Hierdoor zijn de gegevens minder vergelijkbaar. Voor 1865 vinden we in Oost-Vlaanderen(4):

Enkel kantwerk: 137 inrichtingen met 6633 meisjes

Kantwerk en andere vrouwelijke handwerken:

27 inrichtingen met 2785 meisjes

Totaal: 164 inrichtingen met 9418 meisjes

Voor 1874 worden de volgende getallen vermeld (5):

Enkel kantwerk : 111 inrichtingen met 5460 meisjes

Kantwerk en andere vrouwelijke handwerken

22 inrichtingen met 2457 meisjes

Totaal: 133 inrichtingen met 7917 meisjes

Na 1874 verstrekt het Exposé geen gegevens meer.

Op 26 maart 1864 vraagt de Heer Frédéricq in de Gentse gemeenteraad de aandacht voor de meisjesweeshuizen: hij klaagt er over, dat te veel tijd besteed wordt voor het vervaardigen van kantwerk; het te lange werken heeft nadelige gevolgen op de gezondheid van de meisjes. Bij besluit van de gemeenteraad van 26 maart 1864 wordt de beslissing van de Commissie van de Burgerlijke Godshuizen goedgekeurd, waarbij de beide weeshuizen voor meisjes, de Blauwe Meisjes en de Rode Lijvekens, verenigd worden in een instelling. Bij de Rode Lijvekens komt een grote verandering; er is meer tijd voor ontspanning. Het vervaardigen van kantwerk wordt vervangen door naaien.

Volgens M.R. De Ridder waren in 1883 bijna al de particuliere kantwerkscholen verdwenen. Ook het aantal kantwerksters

is in 1890 aanzienlijk gedaald. Volgens de telling van 1890 waren er toen in ons land nog 48449 kantwerksters. Hiervan waren er 28052 werkzaam in West-Vlaanderen en 15597 in Oost-Vlaanderen. De provincie Antwerpen had nog 2556 kantwerksters en Brabant 1284, de overige vijf provincies telden samen 960 kantwerksters.

Voor Oost-Vlaanderen was het aantal kantwerksters per arrondissement:

Gent	2121	Eeklo	138
Oudenaarde	554	Sint-Niklaas	3686
Aalst	6341	Dendermonde	2757

Het bestaan van kantwerkscholen, liefdadigheidswerkplaatsen en leerwerkplaatsen in de beide Vlaanderen heeft een nadelige invloed gehad op de ontwikkeling van de bevolking.

Zeker hebben andere factoren hier ook toe bijgedragen, maar het is een feit, dat de ontwikkeling van de bevolking het laagst was in Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen (6).

Ten honderd van de bevolking, dat noch kan lezen noch schrijven

	1866		"	1880		"	1890	
	Man	Vrouw		Man	Vrouw		Man	Vrouw
Oost-Vlaanderen	58	62	"	47	50	"	44	46
West-Vlaanderen	56	60	"	45	49	"	43	46
België	50	56	"	40	45	"	36	40
Stad Gent	53,8	57,9	"	39,7	44,8	"	35	40,6

Hoe de kantwerkscholen nu beoordelen? We menen M.R. De Ridder te mogen nazeggen "Au début de la crise elles ont rendu des services incontestables; elles ont atténués les effets de la famine en procurant du travail aux fileuses, qui se trouvaient privées de leur gagne-pain habituel". Daarna werden de kantwerkscholen een gesel voor de kinderen.

De kantwerkscholen zijn stilaan uitgestorven; vermoedelijk verdwenen de laatste in 1914 door de wet op de leerplicht. Het is verwondelijk, dat de heemkundige en historische kringen van Oost-Vlaanderen tot heden zo weinig aandacht geschonken hebben aan het kantwerk in Oost-Vlaanderen. Mogelijks liggen hier en daar nog waardevolle archieven in verband met dit onderwerp. We verhoppen belangstelling te hebben gewekt voor het kantwerk in Vlaanderen.

M. STEELS

Bronnen

- (1) S.A.G.: reeks R 7 L (1855-1870)
- (2) Exposé de la situation de la Flandre Orientale: 1860

- (3) Rapport triennal sur la situation de l'instruction primaire en Belgique. 1858-1859-1860.
  - (4) Exposé de la situation de la Flandre Orientale 1865
  - (5) Exposé de la situation de la Flandre Orientale 1874
  - (6) Statistique de la Belgique. Population. Recensement général Tome I, 1890
- Voor Gent 1866: zie Jaarverslag Gent 1867

Overige Bibliografie:

- G. Degreef: L'ouvrière dentellière en Belgique, Brussel, 1886
- M. Scailquin: Rapport sur l'enseignement professionnel et littéraire donné dans les ateliers d'apprentissage et les écoles dentellières (Chambre des Représentants, 12.2.1884).
- B.J. Van der Dussen: L'industrie dentellière en Belgique, Brussel, 1860.

* * * * *

ALGEMEEN STRUCTUURPLAN VOOR GENT.

Onder deze en analoge titels hebben wij de laatste tijd in de Gentse kranten heel wat positieve geluiden kunnen opvangen. Het Stadsbestuur heeft eindelijk de voorlopige algemene conclusies die het getrokken heeft uit de resultaten van de wedstrijd "Gent Morgen", vrijgegeven.

Als verheugend nieuws voor de Gentenaars noteren wij volgende punten:

- 1° Na vele jaren geprobeerd te hebben om stedenbouwkundige problemen op te lossen door het treffen van eerder improvisatorische en partiële maatregelen, schijnt men nu toch tot de conclusie gekomen te zijn dat het zò niet langer kan en dat de problemen waarmee wij zitten en die elkander beïnvloeden, "globaal" moeten bestudeerd worden. Daarvoor is het opstellen van een Algemeen Structuurplan een noodzakelijkheid.
- 2° Men schijnt de ware bedoeling begrepen te hebben van de Jaarbeurswedstrijd. Men geeft niet de voorkeur aan het een of ander bekroond of ingezonden project (volgens ons zou de integrale uitvoering van om het even welk van deze projecten Gent niet ten goede komen), maar men is van plan gebruik te maken van de meest interessante ideeën afkomstig van verschillende projecten.
- 3° De wens komt tot uiting AL onze waterlopen te behouden, omdat Gent zonder waterlopen niet langer Gent zou zijn.
NATUURLIJK !!!

Er wordt zelfs melding gemaakt van de wens van sommigen om bepaalde gedempte waterlopen opnieuw open te maken, zo bvb. de Reep. Zo iets zou natuurlijk prachtig zijn. Wij hebben nooit kunnen begrijpen dat om enkele auto's meer te kunnen parkeren, men de plaats waar Gent rond gebouwd werd en die nog gematerialiseerd was op het terrein, de samenvloeiing van de Leie en de Schelde, heeft doen verdwijnen door de demping van de Schelde op de Reep en Nieuwbrugkaai. De Schelde die daar eens een stuk van de grens vormde tussen 2 keizerrijken. Zonderling dat men er vroeger nooit aan gedacht heeft daar een toeristisch aantrekkingspunt van te maken.

4° Men houdt ernstig rekening met de mogelijkheid in het centrum de voornaamste winkelstraten en belangrijke pleinen verkeersvrij te maken.

Dat al deze zaken niet de volgende maand of toekomend jaar kunnen verwezenlijkt worden, dat weet natuurlijk iedereen en niemand verwacht zich daaraan. Het voornaamste is dat al deze punten opgenomen worden in het structuurplan en dat er inmiddels geen werken meer uitgevoerd worden die de latere realisatie van het aangenomen plan zouden bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken.

Wij hebben de indruk - en hopen oprecht dat wij ons daarin niet vergissen - dat er iets in de goede zin aan het roeren is in Gent. Zo konden wij onlangs ook vernemen dat er een plan bestaat om een parkeersilo te bouwen onder het Wilsonplein. Aangezien wij de details van dit project niet kennen kunnen wij er ons niet over uitspreken, maar het principe zelf is zeker uitstekend: geen hoogbouw maar een ondergrondse parking die het stadsbeeld ongeschonden laat en aan de periferie van de uitgebreide kuip. DE oplossing voor een stad zoals Gent.

Nu gaat Gent een unieke kans krijgen om zonder kosten te profiteren van de ervaring van anderen. Iedereen weet dat vele stedenbouwkundige problemen in Gent volledig parallel lopen met deze van Brugge.

Brugge staat echter veel verder dan Gent voor wat de verwezenlijking betreft van bepaalde originele oplossingen. Als Gent goed uit zijn ogen wil kijken gaat het veel kunnen leren van wat er binnenkort te Brugge gaat gebeuren. Dit konden wij o.m. vernemen uit een interview met Burgemeester Van Maele dat verscheen in het Nr. van 22 Februari 1973 van het tijdschrift Toering Wegenhulp. Het is uiterst interessante lectuur die wij iedereen ten zeerste aanbevelen. Men zal kunnen vaststellen dat men op de meeste plaatsen het woordje "Brugge" kan vervangen door "Gent" zonder afbreuk te doen aan de geldigheid van de verkondigde principes.

Wij willen besluiten met een recent citaat van Minister De Saeger over winkelstraten:

" Vijf minuten politieke moed vanwege zekere gemeentebesturen zouden volstaan om alle autoverkeer te verbieden in straten met commercieel karakter en ze aldus uitsluitend voor te behouden aan voetgangers."

H.C.

Bob. Kamak
Tel. 09/21.23.02

G E N T - M O R G E N

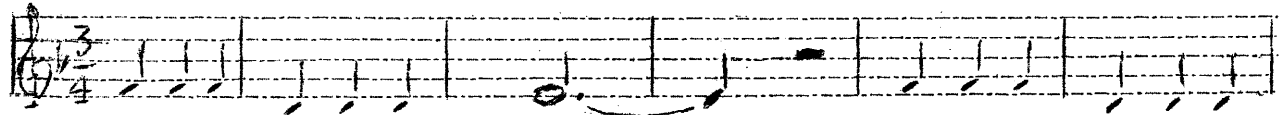
Volks Gents Lied

---- 31-1- 1973 ----

Tempo di valse

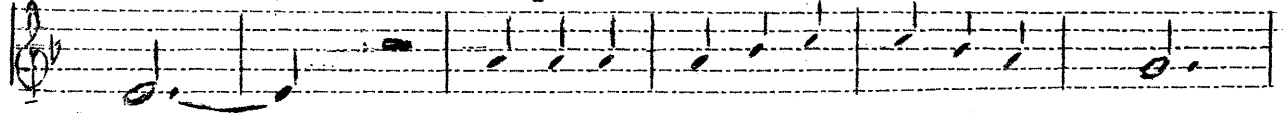
De re-no-va-tie van Gent ,

Es ü wel-licht al be-

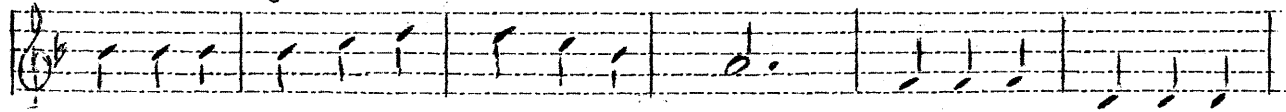

kend :

Men spreekt van me-tro's en treins e-ver-al,

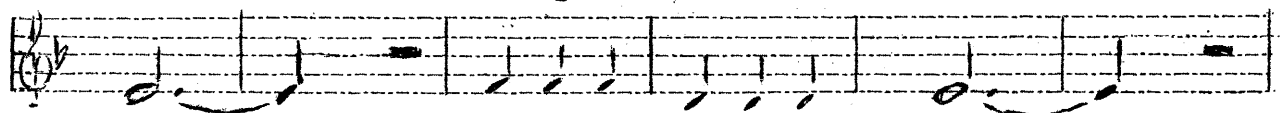

Van ne mil-jar-den-dans in 't Lei-e-dal. Gent es van zy-ne ka-

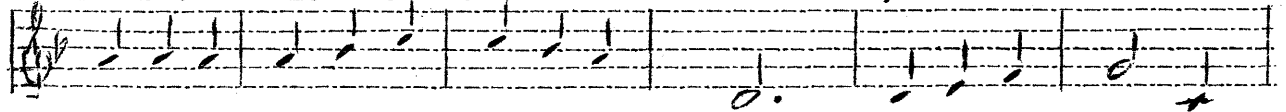

ba !

't Es giel wat an-ders in Spa !

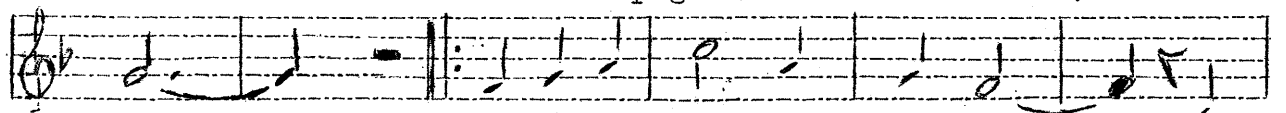

D'au-to's die koer-sen daor bui-te de stad, En nie rond 't mo-re-

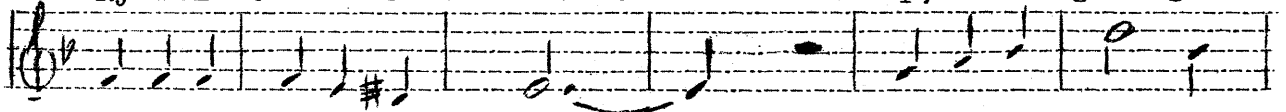
bad !

Gent Stoit op groen veur d'au-to's ; De

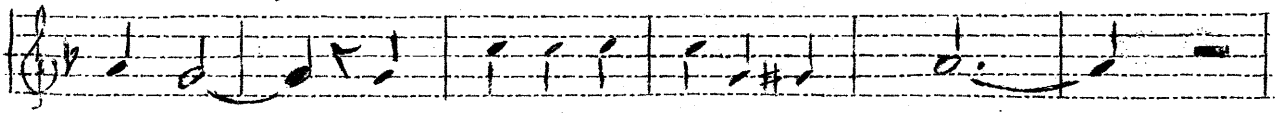

Ry-boï-ne wor-de ver-bried .

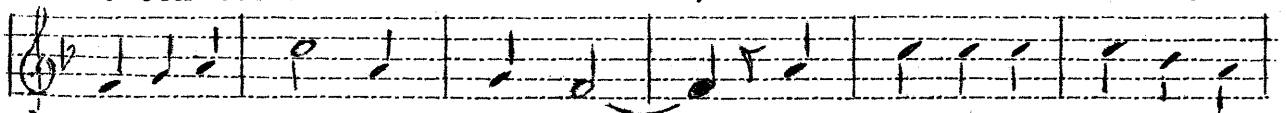
Strop, neem nog vlug wa

fo-to's ; De bull-do-zers stoïn al ge-ried !

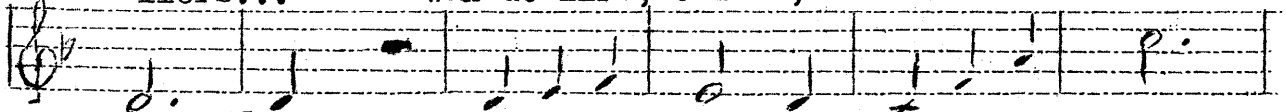

't Cen-ter komt vol mee si-lo's ; Veur ban-ken en veur wyn-ke-

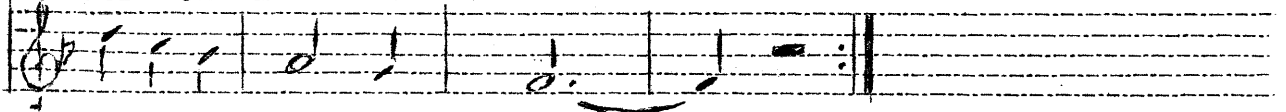

liers...

Wan-de-lirs, ve-lo's, trams en koet-siers

Wor-den al sou-ve-nirs !

Couplet 2

Gent wordt ne grute "Drive-in",
Martiko's krygen hun zin :
Film op de parking naby 't Capitol
En op het plein aan Ciné Leopold.
Schiets uwe radiateur
Gloeiendhiet uit zyn humeur,
Bol naor de groenzone aan den Blandyn,
Waor dan de goele zyn.

Refrein 2

't groen stoit in Gent vol auto's;
De veugels die ent hier nie bried!
Strop, neem nog vlog wa foto's,
Uuk hier stoit de scheppers geried!
't Park da komt vol mee depots,
Veur brêwers en veur ziepbarons!
Alle vyf jaor zucht in die prisons:
Flora, de Gentsche slons !

Couplet 3

Deur de verkrachting van Gent,
Werd onze Maagd malcontent.
Straks schuip ze noog alle büze kapot!
En bryngt z'heur troepen in 't Park, sakkerlot!
Bang veur de Gentsche Mimi,
Zoocht men 'n soort allibi:
"Gent-Moorge" moest nü de dekmantel zyn
Veur het E.G.-refrein :

Refrein 3

Wy wille Gent vol auto's !
Die aan ons bedryf blyve stoit !
Want de benzineprovo's
Zoen elders om g'rief keune goin !
Wy, mee ons fluitcommando's,
Wy zyn van het volk nie benyt !
Al wie nog spreekt van stank of lawyt,
Geve wy Eingels zyt !

Couplet 4

Gent, 't Middeleeuwse fossiel,
Stynkt naor den automobiel;
Duzend toerieste die woorde stronzat,
Deur steeds te droie rond 't Raadskeldergat.
Es ulder waoge nog giel,
Ieverst aan 't Graovekastiel,
Tons demarere ze als 'n wild zwyn,
Mee ne vloek in 't Latyn:

Refrein 4

Gent is een val voor d'auto's !
Men kan er wel in, maar niet uit !
Pylen en asfaltfresco's:
Veroorzaken buikloop aan 't Zuid.
Gent wordt gesloopt door kilo's
Met urbanisatiegeblaas;
Waar blyft de frank van 't Stadsmagistraat ?
Straks valt hy nog te laat !

Commentaar bij het lied : "Gent-Morgen"

Met "Gent-Morgen" wordt natuurlijk de renovatie van de stad bedoeld, in functie van de Economische Gemeenschap, die een uitweg zoekt naar zee.

De Lage Landen zullen moeten opletten dat ze niet het kind der rekening worden en dat hun steden niet worden herschapen tot onbewoonbare verkeersknooppunten en administratieve centra.

Bij de renovatie van de steden zou de MENS op de voorgrond moeten staan: zijn gezondheid, zijn rust, zijn veiligheid, zijn welzijn. Daarna zou de tewerkstelling moeten geregeld worden, vervolgens de particuliere belangen van groot-en kleinhandel en ten slotte zou de inhoud der stadskas moeten afgewogen worden wanneer comfort en ontspanning zouden ter sprake komen.

Wat stellen de Gentenaars echter vast? Dat de waterlopen blijven stinken, dat het waanzinnig autoverkeer wordt aangemoedigd, dat een massa bomen worden geveld, dat men ons cultuur-historisch patrimonium in gevaar wil brengen door het ontwerpen van metro's en spoorwegen, dat men de stadskas leeghaalt voor het aanleggen van autobanen, het plaatsen van verkeerslichten en borden, het aanbrengen van zebra-paden en grondschilderwerken, het samenstellen van een leger politie-agenten enz.

Wat zijn de oorzaken van dergelijke wantoestanden? De druk van aannemers van bouw- en wegenwerken? De invloed van kortzichtige handelaars? De gemakzucht van sommige benzineprovo's?... Wie zal het ons zeggen? Wie durft het ons zeggen?

Indien onze mandatarissen de renovatie van de stad niet aankunnen en aangewezen zijn op inspiratie uit het buitenland dan moeten de vakbonden hun verantwoordelijkheid maar opnemen.

De vakbonden zijn zedelijk verplicht zich met het leef- en werksmilieu van de werknemers in te laten. Zij beschikken over de middelen om de industrie tot saneren te dwingen en de werkvoorwaarden menselijk te maken. Dan zullen de arbeiders werkwilleg worden, de werkloosheid verdwijnen en de gastarbeidersmarkt of moderne slavenhandel een einde nemen.

Om het pendelen uit te schakelen moeten de vakbonden de plannen van de N.M.B.S. dwarsbomen. daarenboven moeten zij afbraak eisen van de krotbeluiken, het oprichten van waterzuiveringsstations op korte termijn, het autovrijmaken van gans de stad. Dit laatste kan op een eenvoudige en relatief goedkope manier gebeuren: parkings boven of onder de grond aan de invalswegen ten gerieve van de pendelaars- werknemers, inleggen van een intensief tramverkeer, bovengronds, aangezien de stad praktisch auto-vrij zou zijn.

Enkel de wagens van de dienstsector zouden vergunning moeten krijgen om de stad te bevoorraden en dus te parkeren onder bepaalde voorwaarden. De Gentenaars zouden vanzelfsprekend in- en uit mogen rijden, doch niet parkeren. Hun wagen moet normaal in een garage ondergebracht worden. Voor verplaatsingen in de stad kan de tram genomen worden of de taxi.

Waar een wil is, is een weg! Ten einde deze wil te stimuleren werd het lied "Gent-Morgen" ineengebokst. Enkele wanklanken dienen verduidelijkt te worden; hier volgen ze :

1. Metro's : Deze zijn overbodig wanneer de trams niet meer gehinderd zouden worden door de auto's. Trouwens, in Parijs lost de uitgebreide metro het verkeersprobleem niet op.
2. Treinen : Onzin! Ze zouden het pendelen bevorderen, de stad gedeeltelijk afbreken en onbewoonbaar maken en de ontvolking stimuleren.
3. Tram : Boven de grond is het aangenamer dan onder de grond. De trammaatschappij zou best een openbare dienst worden.
4. Gent-Spa: Overeenkomst = modderbaden tegen rheuma (in Gent: Leie en Schelde).
Verskil = autokoersbaan buiten de stad (Francorchamps)
5. Autosilo's : parkeertorens als in de Korte Meer.
6. Drive-In: Openluchtbioscoop met zitplaatsen in eigen wagen.
(Wat niet is kan komen)
7. Stadspark: of het Gentse schandaal. Dit stukje park wordt grotendeels ingenomen door monsterachtige stapels bakstenen en een "Piste" in beton. Weldra wordt daar nog een hal bijgebouwd voor de aanstaande Floraliën. Gans het jaar door staat het Park stampvol auto's, ter gelegenheid van E.G.-manifestaties.
8. Flora : de bloemengodin, zinnebeeld van de Gentse tuinbouw. Om de 5 jaar krijgt ze een bad en wordt ze geparfumeerd. Daarna laat men ze wegzinken in de Gentse stank en modder. Het wordt tijd dat de verouderde Floraliën herdacht zouden worden in het teken van het leefmilieu. De stad Gent zou dag in dag uit een bloemenstad moeten zijn, met het stadspark als topprestatie. De Plantsoendienst zou best overgedragen worden aan de 2.000 tuinbouwkundigen uit het Gents (een regie?)
9. Maaqd van Gent: de strijdvaardige zuster van "La Pucelle d'Orleans).
10. E.G.-Refrein: het gezeur van de Gentse Egoïstische Economische Gemeenschap. Gelukkig zijn er nog verstandige handelaars, die beseffen dat hun heil ligt in een autovrije, dichtbevolkte stad.
11. Eingels zijt : Engels zout, ofte magnesiumsulfaat. Dit wordt nu nog gegeven aan varkens als laxeermiddel. (Gedenk Mussolini en zijn ricinusolie).
12. Kilo : Het gewicht van de mannelijke hersenen bedraagt: 1.150 g. Dit van de vrouwelijke 995 g. Hieruit blijkt dat de urbanist wel een uitzonderlijk wezen moet zijn.
13. De vallende frank : betekent de bewustwording van de menselijke waarde bij het moderniseren van een stad.

DOCUMENTAIRE FICHE: DE ROSTE WASSER.

De Roste Wasser was, vooral vóór de oorlog, een van de meest gekende Gentse volkstypes. Toen deed hij ook zijn bijnaam nog alle eer aan want hij was zo ros als maar iemand ros zijn kan. De minder oude Gentenaars hebben hem enkel gekend als een spierwitte wasser, wat niet belet heeft dat hij toch heel zijn leven de "roste wasser" gebleven is.

Een zonderling type die ongetwijfeld een vijs had die een beetje los stond, maar die toch veel minder zot was dan velen meenden en het is meer dan waarschijnlijk dat hij graag de "rol" speelde van de Roste Wasser en - om zijn reputatie eer aan te doen - er nu en dan een schepje bij deed.

Bezien wij eerst even zijn burgerlijke stand: Zijn ware naam was Ernest Camillus DE VRIENDT. Hij werd geboren te Gent op 8 november 1879 als zoon van Gustaaf Theofiel en van Leonie BEERNAERTS. Zijn vader was eerst bakker en baatte daarna een bedrijfje uit als wasser in het Berouw. Op 2 december 1915 verlaat onze Ernest het nr. 134 van wat toen nog veel sappiger genoemd werd "het straatje van Berouw" en kwam hij zich vestigen in de Schoolstraat n° 78 te St-Amandsberg. Daar zou hij blijven wonen tot aan zijn dood op 31 december 1955. Zijn eerste vrouw was Maria DE SMET. Hij trad een 2e maal in het huwelijk met de 25 jaar jongere Simone POTVIN.

Zoals zijn bijlap het aanduidde was hij wasser van beroep, maar... zo maar niet de eerste de beste wasser. Neen, Ernest was gespecialiseerd in de fijne lingerie en een groot deel van zijn cliënteel werd gevormd door de dames van de Gentse kaberdoeskes. Men kon hem dan ook regelmatig tegenkomen in de Kleine Statiestraat, de "Glazen straat", de Bennesteeg. (Zéér onvolledige lijst natuurlijk, maar wij streven hier niet naar volmaaktheid). Zijn stamcafé was het "Kelderke" (opgepast ! trapke af) in de Kleine Statiestraat, nu Schepenevijverstraat. De patronne was Miss Rosa en de serveuse Miss Gaby. Aan beide deze personen wordt trouwens gerefereerd in de sketch van Leo Wageneire over de Roste Wasser.

Vele van onze oudere lezers zien ongetwijfeld nog in hun gedachten de Roste Wasser met de wasmand aan de arm en de "canotier" wat schuin gezet op zijn rosse hardos. Zijn voornaamste kenmerk was dat hij ontelbare malen per dag, te pas en te onpas, (bijna altijd ten onpas) zijn 2 lijfspreuken uitgalmde: "Vive la Liberté!" en "Die geeft ès mijne vriend!".

Hij was een "habitué" van Tram 7 waar Ernest zijn stand ophield want hij stond altijd op het achterplatform. Iedereen weet dat destijds slechts de burgers "Eerste klas" reisden op de tram en dat het werkvolk gebruik maakte van het voorste gedeelte van de tram dat 5 of 10 centimes goedkoper was.

Het gebeurde dan meer dan eens dat de Roste zich naar buiten boog om op de een of andere bekende of onbekende zijn leidmotieven af te vuren.

Zijn "Vive la Liberté!" was een ware obsessie bij de man, in die mate dat hij op zijn huis een koperen plaat had laten aanbrengen waarop de volgende tekst prijkte:

Ernest DE VRIENDT
Vive la Liberté
Blanchisseur.

Wij herinneren ons nog hoe wij als kleine jongen mochten meegaan naar een revue van Henri Van Daele. De Roste Wasser werd er in uitgebeeld. Op een gegeven moment kwam er een acteur op het toneel, wasmand aan de arm, een strohoed gezet boven op een knalrode pruik. Hij riep: "Vive la Liberté!". Een fractie van een seconde later kwam er een luide echo uit de zaal: Ernest stond in een der zijgangen, de eeuwige wasmand aan de arm. Hij was eens naar zijn eigen komen kijken.

De Roste had de gewoonte er alles uit te flappen wat hem in de kop opkwam, ongeacht de omstandigheden en de personen tegen wie hij bezig was. Wanneer hij te doen had met Gentenaars waren daar niet veel risico's aan verbonden, maar met mensen die hem niet kenden had dit soms onverwachte gevolgen.

Zo gebeurde het op zekere dag in 1940 dat Belgische troepen voorbij marcheerden aan de Dampoort. De Roste die daar toeval-
lig ook in de buurt was riep hen met luide stem toe: "Muurdenirs !! "

De soldaten die niet van Gent ware, namen dit niet en Ernest heeft dan al de krachten uit zijn toen 60-jarige benen mogen mobiliseren om in een fameuze sprint te ontkomen aan de "muurdenirs".

Korte tijd nadien namen ook de Duitsers het niet dat er onder die bezette Gentenaars een roste tussen zat die van zodra hij een feldgrau-uniform zag begon te roepen: "Vive la Liberté!" Het duurde dan ook niet lang of de Gestapo kwam hem arresteren. Hij verscheen aan zijn deur volledig uitgedost in "ne pitelirre" met een hogen hoed. Het zal waarschijnlijk wel de enige keer geweest zijn dat de 2 verbaasde gestapo's een dergelijk aangeklede arrestant naar de Kouter meevoerden. Het lijkt geen twijfel dat op "den bureau" aldaar de Roste zich voor zotter zal gehouden hebben dan hij werkelijk was, want hij werd kort nadien vrijgelaten en geen Duitser nam er nog aanstoot aan als hij ergens een roste tegenkwam die "Vive la Liberté" riep.

Ernest kweekte ook dieren en ge moest dan ook niet verschieten hem al eens tegen te komen met een geit bij hem. In zijn hof hield hij kippen en het kwam dan wel voor onder de bezetting dat men hem aantrof in zijn hof waar hij met de manieren van een Feldwebel, op militaire toon en in het Duits zijn kippen aan het commanderen was.

Hij was ook konijnenliefhebber en rond de jaren 1950 exposeerde hij op de tentoonstelling van het "Neerhof-Gent" met een "Vlaamse Reus". Hij eiste dat de volgende vermelding zou opgenomen worden in de catalogus: DE VRIENDT, Ern. "Vive la Liberté" - Schoolstraat - St. Amandsberg. Dit werd dan ook prompt gedaan. Geloof het of geloof het niet, maar Ernest won met zijn Vlaamse Reus de Ereprijs.

De witte kaart bedrukt met grote letters "Prix d'Honneur - Eereprijs" die normaal op de kooi moest prijken, had Ernest weggenomen en tussen het lint van zijn strohoed gestoken en zo heeft hij fier verschillende dagen de stad rondgelopen.

Uit een fotocopie van een prentkaart die berust in het archief van de Kring blijkt dat de Roste Wasser een zeer bekende figuur was. Deze prentkaart is afkomstig van wat waarschijnlijk één van zijn klanten zal geweest zijn, een serveuse van een kriebelmuitje die een paar dagen vakantie nam in een Frans hotelletje en hem vandaar attentvol een kaartje stuurde, getekend "Malou Wapy" (het mens zal zeker nooit gedroomd hebben dat haar naam nog eens zou verschijnen in "Ghendtsche Tydinghen"). Als bestemming had zij geschreven:

Rose Was
La Liberté
Mont St-Amand

Het kaartje kwam natuurlijk toe!

Voor zover ons bekend, zijn er geen artikels verschenen over de Roste Wasser alhoewel het ons onwaarschijnlijk voorkomt dat dit niet zou gebeurd zijn.

Wèl bestaat er een "kluchtige tweespraak" van Leo Wageneire en zijn vrouw, getiteld "De Roste Wasscher komt zat naar huis". Dit is opgenomen op een 78-toerenplaatje dat dateert van rond de jaren 1933-34. Merk "Broadcast" N° B 2005 -Diameter: 20 cm. "Fabriqué en Belgique (en dit zal ook wel herinneringen wakker roepen bij onze oudere lezers) par la Cie VOCALION CHANTAL (Moeremans)", destijds gevestigd op de Grote Huidevettershoek.

Wij danken hartelijk volgende leden die ons door toezending van inlichtingen behulpzaam geweest zijn bij het opstellen van deze fiche: de Heren O. Depraet, M. Deruelle, G. Hebbelynck, F. Odberg en P. Vlieghe.

H.C.

* * * * *

VRAAG EN ANTWOORD

VRAAG NR. 43 van Dhr. Ch. Fassin

Alvorens er op het Graaf van Vlaanderenplein parkeerplaatsen werden aangelegd vond men er twee bronzen beelden: "Excelsior" en de "Stervende Gladiator" en ook het gedenkteken van Graaf Oswald de Kerckhove de Denterghem.

Door welke kunstenaars werden deze beelden ontworpen, wanneer werden ze opgericht en waar bevindt zich nu het gedenkteken (de twee bronzen beelden vonden een onderkomen in het Zuidpark).

VRAAG NR. 44 van Dhr. Ch. Fassin

In de bijzonder interessante tentoonstelling "Gent Gisteren" vond men er onder het n° 101 een foto van een wapenschouwing van de Burgerwacht op de Botermarkt. Op welke datum had die wapenschouwing plaats en ter wiens eer?

ANTWOORD OP VRAAG NR. 33 van Dhr. J. Van Waesberghe door Mevr. Van Geluwe-Eggermont.

De Scheldegotiek (eerste helft XIIIe eeuw). Over het algemeen verstaat men onder de naam "Scheldegotiek" een geheel van bouwkundige elementen die zich vanaf het einde van de XIIe eeuw te Doornik en in het Graafschap Vlaanderen bij de kerken voordoen, en die men ook kan aantreffen in twee Noordfranse bouwscholen: de Romaanse Normandische en de vroege Gotische Champagnese. Het is van belang er op te wijzen dat de Doornikse kalksteen, ter plaatse gehouwen en gebeeldhouwd, via waterwegen naar het Graafschap Vlaanderen en zelfs verder werd uitgevoerd. Dit verklaart de vormeneenheid van deze stijl, waarvan de naam de belangrijkste rol van de Schelde voor de verbreiding ervan aanwijst.

De bestanddelen die deze bouwgroep van de andere scholen in de Nederlanden onderscheiden zijn de volgende:

1. De vrij gedrongen rondzuilen zijn samengesteld uit trommels en worden bekroond met een kapiteel dat met gestileerde planten is versierd, het zogenaamd krul- of knopkapiteel.
2. De schei- en vieringsbogen geven eenzelfde gedrongen indruk. Doorgaans zijn hun profielen zeer eenvoudig, vooral tijdens het eerste kwart van de XIIIe eeuw.
3. Tussen de scheibogen en de bovenlichten is in de muurdikte een inwendige rondgang uitgespaard, het triforium. Dit verschilt van de andere Gotische vormen door een afwisseling van steunen, waarvan het ritme om en om bestaat uit een enkelvoudige kolonnet en een pijlertje dat tussen twee kolonnetten is gevat.
4. Voor de bovenlichten is een uitwendige loopgang in de dikte van de muur uitgespaard.
5. Elk bovenlicht wordt door twee stijlen in een driegroep verdeeld. Soms zijn deze stijlen en de boogjes verlevendigd met kolonnetten en rolstaven. Deze venstervormen worden "drielichten" genoemd.
6. Meestal hebben de kerken een houten tongewelf. Enkele echter kregen van meet af aan een stenen kruisribgewelf.
7. De viering wordt uitwendig geaksentueerd door een middentoren die in de meeste gevallen als lichtbron dienst doet. Doorgaans is deze toren achzijdig. De middentorens van St. Kwintens te Doornik en St. Niklaas te Gent zijn vierkantig.
8. De hoeken van de west- en transeptgevels worden door flanktoertjes afgelijnd. Nu eens zijn ze vanaf de begane grond opgetrokken, dan weer kragen ze boven hoeksteunberen uit. Eerstgenoemde bevatten een spiltrap, terwijl de andere louter decoratief zijn. In de meeste gevallen zijn ze versierd met muurkolonnetten.

ANTWOORD OP VRAAG NR. 36 van Dhr. Van Waesberghe door Ir. R. Roels

Hetgeen volgt zijn wel geen anekdoten in de orthodoxe betekenis van het woord (zelfs niet in de onorthodoxe), doch ik meen dat de steller van de vraag ook wel interesse zal kunnen opbrengen voor een paar volkse liedjes rond het thema "het standbeeld van Jakob van Jakob van Artevelde op de Vrijdagmarkt" dat, zoals gekend op een grandiose wijze werd ingehuldigd op 14 september 1863, dus circa 110 jaar geleden. Beide liedekens, te zingen op de wijze van " 't Zijn de jongens van Gent" werden in première gepubliceerd in Snoeck's Almanach 1863 en in Snoeck's Almanach 1864. Daar Snoeck's Almanach in feite een soort exponent vormde van de diverse reakties van de man in de straat op allerlei feiten en gebeurtenissen uit het stadsleven, en de typische "Snoeckiaanse" gedichtjes en liedjes de vorm waren waarin uiteindelijk talrijk van die gentse gebeurtenissen culmineerden, mogen wij deze twee liedjes wel als revelant voor die tijdsgeest aanzien. Het eerste "Jaek van Artevelde" ontstond nadat beslist werd een standbeeld op te richten, terwijl het tweede "Hij staet er" het licht zag toen onze Tjôk goed en wel op zijn hoog voetstuk stond. We laten ze volgen in de originele spelling.

Jaek van Artevelde

1. Na lang wachten en te vragen
 Wordt eyndelijk den gentschen held,
 Den luyster van ons vroeger dagen,
 Toch op den Vrijdagmerkt gesteld.
     Hij staet er binnen jaer,
     Ons braven Artevelde,
     Die zich te pande stelde
     In 't heetste van 't gevaer.
     Ons braven Artevelde
     Die staet er binnen jaer.
2. Hij had een dieren eed gezworen
 Tot heyl van 't vlaemsche vaderland,
 En daer hij was uyt 't volk geboren,
 Deed hij zijn dieren eed gestand.
     Hij staet er binnen jaer, enz.
3. De Franschen rolden hunnen matten
 En vonden rap in hem hun baes.
 Hij wilde geene vreemde ratten
 Zien knagen aen den vlaemschen kaes.
     Hij staet er binnen jaer, enz.
4. En kwamen vijandlijke troepen
 Hier in ons land, dan zou ons Jaek
 Den Leeuw van Waterloo eens roepen,
 Die tweeën hebben geen vaek.
     Hij staet er binnen jaer, enz.
5. Hij ziet met liefd'op ons ter neder.
 O gij die nu ons bazen zijt,
 Gij geeft ons Artevelde weder,
 Bezorgt ons ook zijn goeden tijd.
     Komt die ook binnen jaer
     Met onzen Artevelde
     Die zich te pande stelde

In 't heetste van 't gevaer?

Lang lève ons Artevelde!

Hij staet er binnen jaer.

Hij staet er

Daer staet ons goeden Jaek,

Ons braven Artevelde

Die 't al te pande stelde

Voor Vlaenderen en zijn zaek.

Daer staet ons Artevelde,

Ons brave, goede Jaek!

1. 't Heeft lang geduerd, Snoeck deê zijn beste,

Hij heeft voor 't standbeeld straf gewerkt.

Maer al die moed heeft, wint op 't leste:

Hij staet toch op de Vrijdagmerkt.

Daer staet ons goeden Jaek, enz.

2. Waar Keizer Karel stond te pronken,

Daer staet nu onzen vlaemschen held.

De Keizer is in 't niet verzonken,

Da' komt van al da' boos geweld.

Daer staet ons goeden Jaek, enz.

3. Als wij vertroosting moeten zoeken,

Of zucht ons Vlaenderen in de smert,

Wij gaen eens onzen Jaek bezoeken,

Hij spreekt ons weder moed in 't hert.

Daer staet ons goeden Jaek, enz.

4. Blijft vree en heyl voor Vlaenderen blinken,

Vergaet ons hoop in geen rook,

Dan mogen wij een pintje drinken.

Wel! onzen Jaek die mogt dat ook.

Daer staet ons goeden Jaek, enz.

5. Zoo dus, niet achteruit geweken

En hert aen hert in broederband...

Op Gent en op de Vlaemsche streken

Reikt Jaek een gulle vaderhand!

Daer staet ons goeden Jaek, enz.

ANTWOORD OP VRAAG NR. 41 van W. Vlerick door M. Steels

Een volledig nummer van Ghendtsche Tydinghen zou zeker onvoldoende zijn om op de gestelde vraag te antwoorden.

We willen ons beperken tot een drietal mededelingen.

1. V. Fris schrijft in zijn Histoire de Gand: Le 26 juin l'Empereur Joseph II avait interdit les inhumations dans les cimetières autour des églises; le magistrat créa deux cimetières à la chaussée de Termonde et à la porte de Bruges, et l'abbé de St. Pierre transporta le sien hors de la porte de la Colline; quant aux cimetières désaffectés entourant St. Jacques, St. Michel et St. Nicolas, ils servirent en partie à élargir les places voisines.

2. In de Gazette van Gend van 1 mei 1842 vonden we de volgende mededeling: Bij het verrichten van de delvingen achter de St. Baafskerk, ter plaats van het gewezen kerkhof, waar op men nu

het nieuw paleis van de bisschop bouwt, heeft men dezer dagen een pot met oude geldspeciën gevonden. De pot was gebroken en de toestand, waarin de penningen zich bevonden, doet veronderstellen, dat ze reeds lang in de grond gebleven zijn. We hebben niet vernomen welk slag van geldspeciën het was. Men delft nu maar weinig doodsbeenderen meer uit. In plaats van de beenderen, hoofdschedels en andere overblijfsels van onze voorvaderen te zien verkocht worden in de beenbranderijen om met die van koeien, paarden, zwijnen en andere dieren gebruikt te worden tot het maken van suiker, gelijk zulks in het begin is gebeurd, verzamelt men thans de doodsbeenderen en werpt men die in een put, welke men in de hof van de geestelijke koster gemaakt heeft.

3. In het werk Promenades Historiques et Topographiques dans la ville de Gand, uitgegeven bij Hoste te Gent in 1883 en zonder naam van de schrijver, maar in werkelijkheid geschreven door W. Rogghé, lezen we (blz. 141): A proximité de cet hospice se trouve le Cimetière Communal. Il occupe une superficie de 4 ha 72 a 50 ca; à l'entrée un beau portique, exécuté d'après les plans de M. le professeur Pauli. Le tympan du fronton extérieur est décoré d'un bas-relief représentant le Bien et le Mal, dû au ciseau du sculpteur Wante de Gand; celui de l'intérieur, qui représente la Mort et l'Espérance en la vie future, a été sculpté par A. Van Eenaeme, également un Gantois. Quoique le cimetière ait été inauguré en 1872, le nombre des inhumations y resta dans les premiers temps relativement restreint, à la suite d'un dissentiment survenu entre les autorités civiles et ecclésiastiques.

ANTWOORD OP VRAAG NR. 42 van W. Vlerick door H.C.

De beeltenis waarvan kwestie, is dit van de Chinees Li-Hung-Tchang. De personages die uitgebeeld werden door Hippolyte Leroy stellen staatshoofden voor die regeerden in 1907.

Voor wat Li-Hung-Tchang betreft is dit fout want in 1907 was hij Minister van Buitenlandse Zaken van China. Hij had toen wel een bezoek gebracht aan ons land, was te Brussel ontvangen geworden door Leopold II en had ook onze stad bezocht.

Leroy of zijn opdrachtgevers zullen het misschien origineel gevonden hebben in de serie ook een Chinees tussen te lappen. Een foto, niet van de beeltenis maar van de echte Li-Hung-Tchang, is te bekijken in het "May -1965"-nummer van de "National Geographic Magazine", p. 683.

* * * * *

Uit de Gazette van Gend. 12 maart 1842, Brief van een lezer.

"Gezien hebbende dat een concert wordt voorbereid, waarvan de opbrengst bestemd is voor de vrijkoop van de krijgsdienst van twee onzer stadsgenoten, de Heer Petrus van Haute, eerste cor in het orkest van de grote schouwburg en De Cock, onderscheiden leerling van onze toon- en zangkunstbewaarschool (=conservatorium) en willende deelnemen aan deze goede en loffelijke daad, verzoek ik u in uw dagblad bekend te maken, dat ik van mijn kant en gratis een dezer remplaçanten zal stellen en dat ik mij zal verge-

noegen met de opbrengst van het concert tot het aankopen van de tweede remplaçant".

Van Moorleghem
Agent van Affaires. Hoogpoort.

Het concert werd gegeven in het Casino en genoot weinig belangstelling.

* * * * *

BIBLIOGRAFISCHE SPROKKEELINGEN

1. Oost-Vlaanderen. Abdijen en Begijnhoven

Door de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen werd ter gelegenheid van het jaar der abdijen en begijnhoven een prachtige brochure van 36 blz. uitgegeven. Onze provincie telt thans nog tien abdijen, waarvan vier te Gent en een te Drongen, en zes begijnhoven, waarvan twee te Gent en een te St. Amandsberg. Zoals alle uitgaven van de Federatie voor Toerisme is deze uitgave zeer verzorgd en smaakvol geïllustreerd. De Federatie verdient dan ook alle lof en we durven deze brochure aan onze leden warm aanbevelen. De brochure, die verkocht wordt tegen 40 F, kan besteld worden door voorafbetaling of door overschrijving op PR.nr 853.69 van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen te Gent. De brochure, samen met een folder, zal onmiddellijk worden toegezonden. Deze folder in kleur "Abdijen en Begijnhoven" met veertien foto's verstrekt praktische inlichtingen voor de toeristen. Brochure en folder kunnen ook bekomen worden in het provinciaal bureau voor Toerisme Kon. Maria Hendrikaplein, 27, te Gent.

2. Prof. Dr. F. De Smidt, De Kapel van de metselaarsnering in de Sint-Niklaaskerk te Gent. Gewelfschildering. Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Schone Kunsten, Jg. XXXV, nr. 26, Brussel Paleis der Academien, Hertogstraat 1, 1973.

3. P. Kluyskens, Gent en zijn begijnhoven, in: De Gentenaar, van 25 april blz. 9, 3 mei blz. 8, 8 mei blz. 9 en 15 mei blz. 9

4. V. Speeckaert, Geschiedenis van Gent, in Onze Dekenijen, nr. 2, 1973

5. 't Patershol, Mandelboekje, 16e Jg. nr. 1, april 1973

* * * * *

GENT IN DE SPIEGEL VAN ZIJN DAGBLADEN.

* In de Volksmacht van 24.3.73 lazen we onder de rubriek van de drake seint: dat de woning Stadhuissteeg nr 3 zal gesloopt worden;

* In het Volk van 5.IV.73 blz. 29 : De pastorie in het Prinsenhof die al jaren leeg staat zal onder de slopershamer vallen!

- * In het Volk van 12.IV.73: In de Kalandenstraat staat een zeer mooie antieke en merkwaardige gevel die in zijn fronton het jaartal 1714 draagt. Het is een tweewoonst: de linkerhelft is ingenomen door een antiekhandel, de andere helft is... gesloopt evenals de 2 huizen ernaast. Daar zal nu een appartement verrijzen...
Omtrent dit gehalveerd huis leze men ook Het Laatste Nieuws van vrijdag 4 mei 1973 blz. 17 en het artikel van R. Marijnissen in De Gentenaar van 25 april 1973
- * Wordt kapel van O.L.Vrouw Schreiboorn geklasseerd? in Het Volk van 12.IV.73 blz. 35
- * In de Reeks Gedenktekens te Gent, verschenen in Het Volk, noteerden we: Dr. Jozef Guislain, Ingelandyat nr. 19, 29.III blz. 19; Burgemeester E. Braun, E. Braunplein, 5.IV.73 blz. 32; Hippoliet van Peene, Peperstraat 11, 12.IV.73 blz. 31; Karel Miry, Twaalfkameren 62, 19.IV.73 blz. 35; Pierre Louys, Onderstraat 29, 26.IV.73 blz. 18; Kanunnik Triest, Bijlokehof, 3.V.73 blz. 33
- * De Provinciale prijs voor geschiedenis ging naar Emile-Christian Coppens voor zijn studie: "Paul Fredericq (1850-1920) een liberaal Vlaams intellectueel uit de 19de eeuw" zie: Het Laatste Nieuws van 5.IV.73 blz. 15
- * Piet Korrel in Het Laatste Nieuws van 30.III.73 blz. 13: Rijksuniversiteit en Higo Gent brengen "Werken van Arend de Keyser", de tweede incunabel-drukker in Oost-Vlaanderen v ter gelegenheid van de conferenties van de Hogere Europese Drukscholen, einde september 1973.
- * Ter gelegenheid van het Jaar der Abdijen en Begijnhoven verscheen in de reeks Zoeklicht op begijnhoven en abdijen: De Sint-Baafsabdij te Gent, Het Volk van 29.III.73 blz. 19
Groot-Begijnhof van Sint-Amandsberg, idem van 5.IV.73 blz. 32
De Sint-Pietersabdij te Gent, idem van 12.IV.73 blz. 34
- * B.R.T. doet literaire wandeling door Gent, zie: Vooruit van 31.III- 1.IV.73 blz. 9. Het scenario voor deze wandeling is van de hand van Bert en Hoeck en de realisator is Jules Claes.
- * In de rubriek Schilders in het Patershol lazen we een korte biografie van Geo Rombout in het Volk van 19.IV.73 blz. 35 en van Raf De Buck, in Het Volk van 26.IV.73 blz. 18

* * * * *

BIBLIOTHEEK EN ARCHIEF

- * Het Land van Nevele, jg. IV, afl. 1, 1973, 68 pp.
- * Berichten van de heemkring Scheldeveld, jg. V nr. 1, maart 1973, 8°, 14 pp.
- * De Souvereinen, jg. IV, nr. 2 april 73, blz. 33-64

- * Wamblinus, 1e jg. nr. 1, 8°, 16 blz.
- * Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere, jg. XIII, nr.2 april 1973
- * Onze Dekenijen, nr. 2, maart-april 1973

* * * * *

AANVULLENDE LEDENLIJST.

510. Dhr. L. De Budt, Keizer Leopoldstraat 3	9000 Gent
511. Dhr. J. Speeckaert, Henleykaai, 47	9000 Gent
512. Dhr. J. Van Boxtaele, Brusselsesteenweg 726	9001 Gentbrugge
513. Dhr. H. Van Hoorde, Kon. Boudewijnstr. 16	9710 Zwijnaarde
514. Mej. R. Van Meulebroeck, Pacificatielaan 17	9000 Gent

SPECIAAL STEUNFONDS.

17. Dhr. Van Hoorde	50,- F
---------------------	--------

Totaal	5330,-F
--------	---------

* * * * *